

Martine Letterie

Kinderen van ver

Illustraties Saskia Halfmouw

Leopold / Amsterdam

1

Het verhaal van Samuel

Samuel woonde met zijn familie in Syrië. Hij voetbalde graag met zijn opa en met de grote jongens op straat. Maar toen brak er oorlog uit...

Mijn opa is de beste

Het binnenplaatsje is te klein om te voetballen. Daarom spelen de grote jongens liever op straat, maar Samuel mag dat niet.

‘Ah, toe mama... Hamid past wel op me.’ Samuel kijkt smekend naar zijn oudere buurjongen die net voorbijloopt, maar die rolt met zijn ogen.

Mama schudt haar hoofd. ‘Hamid heeft wel iets beters te doen. Oefen maar goed. Als je acht bent, mag je met ze mee.’

‘Acht!’ Samuel spert zijn ogen open. ‘Dat duurt nog heeeel lang!’

Hamid haast zich zonder omkijken door de ijzeren deur naar de straat. Hij sluit hem met een harde klap achter zich.

Samuel zucht.

Mama zit op een plastic tuinstoel in de schaduw van de enige boom in de tuin. De stam staat pal tegen de tuinmuur, en aan die kant groeien de takken eroverheen. Op een kled naast haar ligt Samuels broer David. Hij is acht, maar hij kan niet voetballen. Hij kan niet eens lopen. Zonnestralen vallen door de takken van de bomen op zijn gezicht. Met zijn handen probeert hij ze te pakken, terwijl hij giechelt.

Samuel pakt zijn bal op en stuitert er een paar keer mee. Dat doen echte voetballers ook, heeft hij op tv gezien. Dan legt hij hem voor zijn voeten, neemt een aanloopje en schopt. In zijn hoofd hoort hij de voetbalstem van tv.

Wat een bal! Wie had dat gedacht van deze jonge speler!

De bal knalt tegen de muur en kaatst schuin terug. Samuel

holt naar de bal om hem met zijn voeten op te vangen.

Te laat.

Jammer, maar kijk eens hoe hij het oppakt! In twee stappen is Samuel bij de bal, hij dribbelt even en geeft er dan een trap tegen.

Een mannenstem roept: 'Applaus!'

Met een ruk blijft Samuel staan en hij draait zich om.

'Opa!'

Hij staat in de opening van de tuindeur met zijn benen iets uit elkaar. Opa is misschien wel oud, maar heel groot en sterk. Zijn gezicht is gebruint door de zon, omdat hij graag buiten is. Zijn korte haar is wit met hier en daar donkere plukken. Boven zijn borstelige snor twinkelen zijn donkere ogen. Opa is altijd vrolijk. Samuel heeft geen papa, maar toevallig wel de beste opa van de wereld.

Opa spreidt zijn armen.

'Mijn lievelingsvoetballer!'

Samuel schopt zijn bal opzij en neemt een aanloop naar zijn opa. Vlak voordat hij er is, springt hij. Opa vangt hem op en slingert hem in de lucht.

'Vader, denk toch aan je rug!' roept mama van onder de boom. 'Die jongen wordt veel te zwaar voor je!'

Opa lacht en schudt Samuel goed door elkaar.

'Dit magere scharminkel is zeker niet te zwaar voor me. Eet hij wel genoeg?'

'Natuurlijk, vader,' antwoordt mama ernstig.

Opa knipoogt als Samuels neus de zijne raakt. Mama neemt opa's grapjes altijd veel te serieus.

'Ik weet het niet,' zegt opa, terwijl hij Samuel op de grond laat zakken. 'Volgens mij krijgt die jongen veel te weinig ijs. Pak je bal, Samuel. Je weet maar nooit waar je die voor nodig hebt onderweg.'

Mama protesteert. 'Je verwent die jongen veel te veel.'

Opa lacht. 'Nooit genoeg. Ik moet ervoor zorgen dat hij zijn leven lang aan mij blijft denken.'

Samuel neemt de bal onder zijn arm en hij schuift zijn hand in die van opa.

'Tot straks, mama!'

Opa trekt hem mee door de tuindeur. Op straat neemt hij zulke grote stappen dat Samuel moet huppelen om hem bij te houden. Maar wat geeft het! De zon lijkt net iets vriendelijker te schijnen dan anders, de druppels van de fontein op het plein fonkelen meer en het gras lijkt ineens veel groener. Als hij met opa is, voelt alles lichter.

'Wat gaan we het eerst doen?' vraagt opa. 'Een ijsje eten of met de grote jongens voetballen?'

'Met de grote jongens voetballen!' Samuel trekt zijn hand los en holt vooruit.

'Aan de kant, Hamid! Hier komt het beste team van de straat!'

Op het grasveld naast de fontein staat zijn buurjongen tussen twee blikjes. Die moeten de doelpalen voorstellen. Hamid tuurt naar een kluitje jongens dat iets verderop om de bal vecht. Als hij Samuels stem hoort, kijkt hij geërgerd om. Maar zodra hij opa ziet, verandert zijn gezicht. Hij lacht naar opa en Samuel wordt helemaal warm vanbinnen. Van zijn opa houdt iedereen!

'Je kent de voorwaarden,' zegt opa als hij op Hamid afstapt. 'Ik ga in het doel, als Samuel spits mag zijn.'

'Zeker, meneer!' Hamid grijnst en Samuel begrijpt maar al te goed waarom. Zijn opa is de beste keeper van de stad.

Hamid wenkt Samuel en rent op de voetballende jongens af.

'Kom op, Samuel! We maken ze in!'

Raket in de straat

Het is midden in de nacht, maar Samuel kan niet slapen. Hij denkt aan het blikje sardientjes dat mama vanmiddag voor het eten openmaakte. De visjes daarin lagen zo strak tegen elkaar dat mama ze bijna niet uit elkaar kreeg. Precies hetzelfde liggen zij: zijn zus Sara, mama, zijn broer David, Samuel zelf en zijn grote broer Jacob. In een rijtje op één matras in de veiligste kamer van het huis. Zo slapen ze al sinds het begin van de oorlog in hun stad, maar Samuel is er nog steeds niet aan gewend. In het begin vond hij het zelfs stom. Mama had niet eens de woonkamer uitgekozen, terwijl die het grootst is en er dus meer matrassen in kunnen. Omdat mama het wil, liggen ze elke nacht tussen het wasgoed en de strijkspullen.

‘Waarom is het hier veiliger? Ik wil in mijn eigen kamer!’ Hij wilde gewoon in zijn eigen bed slapen. Alleen. Met zijn beer. Hij had mama heel lief aangekeken, maar ze had haar hoofd geschud.

‘Het washok ligt midden in het gebouw, er is maar één raam en dat kijkt uit op de binnenplaats. Kogels van buiten kunnen hier niet komen. Daarom is dit echt de beste plek om te slapen.’

Sindsdien slapen ze hier elke avond.

Het is warm in de kleine kamer en het ruikt er naar een mengeling van wasgoed, zweet en Sara’s deodorant. De vreemde zoete lucht ligt als een zware deken over hen heen. Toch mag het raam niet open, zelfs niet op een kier. Dat is gevaarlijk.

Samuel knijpt zijn ogen dicht en probeert heel langzaam te ademen, alsof hij al bijna in slaap valt. Het helpt niet. Naast hem beweegt David schokkerig, hij slaat met zijn armen en praat hardop. Mama heeft er zo te horen geen last van. Ze ligt op haar rug en ze snurkt hard. Samuels been begint te prikken en hij zou zich graag omdraaien, maar hij durft niet te bewegen. Straks maakt hij Jacob wakker en volgens mama heeft die zijn slaap hard nodig. Morgenvroeg moet hij weer naar zijn werk. De meeste jongens van twaalf gaan naar school, maar Samuels broer verdient het geld voor de familie. Ze hebben geen vader meer die dat kan doen. Die ging dood toen Samuel een baby was. Mama zegt dat ze blij moeten zijn dat Jacob werk heeft. Vóór die tijd was het veel moeilijker en was er nooit geld genoeg. Mama kan nou eenmaal alleen 's avonds werken, omdat ze overdag op David past. Maar of Jacob zelf zo blij met zijn werk is... Het lijkt wel of hij altijd moe is en hij heeft nooit meer zin om te voetballen.

Heel voorzichtig verschuift Samuel zijn been een beetje. Hij kijkt opzij naar Jacob, maar die slaapt gewoon door. In de verte knalt het en heel even is de hemel achter het raam hel verlicht. Net alsof er vuurwerk wordt afgestoken.

Ineens dreunt, knalt en knettert alles tegelijk. De muren lijken te bewegen en Samuel vliegt een stukje de lucht in. David schreeuwt, Sara gilt en mama jammert. Het wordt stikdonker en Samuel kan geen adem meer halen. Dan merkt hij dat David boven op hem ligt. Hij duwt zijn broer van zich af en tast om zich heen.

'Mama, waar ben je?'

'Sara, David, Samuel, Jacob!'

'Waar is Jacob?'

'Doe het licht aan!'

'Niet doen, dat is gevaarlijk!'

Samuel weet niet meer wie wat roept. Als de kamer ineens

weer even hel oplicht, ziet hij dat het glas van het raam gesprongen is. Mama houdt David in haar armen en hij heeft bloed in zijn gezicht. Hoe kan dat? Heeft hij dat zelf ook? Samuel kijkt omlaag naar zijn lijf en ziet dat er ook bloed op een van zijn armen zit.

‘Mama, ik bloed!’

‘Stil maar!’ Mama trekt hem naar zich toe. ‘Laat eens kijken.’ Haar zachte handen glijden over zijn gezicht en verjagen als vanzelf de grootste schrik.

‘Je bent geraakt door het rondspringende glas. Maar zo te zien ben je verder nog helemaal heel.’

‘Wat is er gebeurd?’

Jacob staat op, opent de deur en gaat naar de gang.

‘Blijf hier!’ roept mama. Haar stem slaat over, maar hij luistert niet. Samuel krabbelt overeind en schudt voorzichtig het stof en de splinters van zijn pyjama. Op zijn tenen gaat hij achter Jacob aan.

‘Blijf nou hier, jongens!’ Mama’s stem klinkt niet sterk zoals anders, maar een beetje bibberig. Daarmee kan ze Jacob en Samuel niet tegenhouden. Voorzichtig zet hij zijn blote voeten tussen het glas en hij gaat op zoek naar zijn broer. Hij vindt hem in de woonkamer. Ook die is bezaaid met scherven en stof. Jacob tuurt naar buiten door het gat van het raam. Als Samuel naast hem gaat staan, legt Jacob een arm om hem heen. Samuels ogen worden als vanzelf naar de hemel getrokken, alsof ze niet willen zien wat er beneden gebeurd is. Maar Jacob geeft hem een zetje.

‘Kijk. Dat grote gat, daar stond eerst het zwembad. Er is een bom ontploft.’

Hun straat ziet er ineens heel anders uit in het maanlicht, kaal en kapot. Er hangt een wolk van stof boven de weg. Het zwembad was een paar huizen verderop. En nu is daar een heel groot en diep gat. Samuels lijf begint zomaar ineens te bibberen, zonder dat hij er iets aan kan doen.

‘Het is hier niet meer veilig,’ zegt Jacob dan. ‘Dat zeggen ze ook op mijn werk. En al helemaal niet voor mensen met ons geloof. Volgens mijn baas is er geen plaats voor christenen als deze herrieschoppers de stad veroveren. We moeten hier weg.’

Opa

Opa rijdt. Mama zit naast hem en Sara, David, Jacob en Samuel zitten op de achterbank. De koplampen van opa's auto verlichten de weg, verder is het pikdonker. Dat is niet gek, want de stroom doet het nog maar twee uur per dag. Volgens opa is het veiliger om 's nachts te vertrekken, dan wordt er minder gevochten. Maar Samuel weet dat niet zo zeker. Hoe vaak wordt hij niet wakker van geknal? Hij kijkt naar de lichtjes op het dashboard, terwijl hij luistert naar het neuriën van David en het brommen van de motor. Na de bom op het zwembad heeft Jacob tegen mama gezegd dat ze moesten vluchten. Omdat het nog veel gevaarlijker zou worden in de stad. Toch heeft het nog een poos geduurd. Eerst was mama te bang om te gaan. Toen moest ze al hun spullen verkopen om geld te hebben voor de reis. Maar vandaag is het zover. Het eerste deel van de rit ging snel. Maar nu moet opa steeds langzamer rijden, omdat het almaar drukker wordt. 'Het is niet ver meer naar de grens,' zegt opa en hij parkeert aan de zijkant van de weg. 'Hier moet ik jullie eruit laten.' Hij springt uit de auto en Jacob zwaait de deur open aan zijn kant. Mama volgt langzaam. Ze zegt niets, maar Samuel ziet aan alles hoe bang ze is: de zweetdruppeltjes op haar bovenlip, de snelle ademhaling en de frons van haar wenkbrauwen. Als Samuel uitstapt, heeft opa de kinderwagen voor David al uitgekapt en hun rugzakken naast de auto gezet. Aan de lucht kun je zien dat het dag wordt, hij verkleurt van zwart naar roze.

‘De route is niet moeilijk,’ grapt opa. ‘Je gaat gewoon achter de rest aan.’

Langs Samuel lopen heel veel mensen, midden op de weg. Daarom kon de auto niet verder. Ze gaan allemaal dezelfde kant op. Mannen, vrouwen en kinderen met koffers op hun hoofd, tassen onder hun arm of op hun rug. Een oude man met een stok, een moeder met een baby in een doek... Hun gezichten staan ernstig. Samuel slikt. Moeten al die mensen naar de grens?

Opa knuffelt David even en tilt hem dan in de kinderwagen. Sara maakt het tuigje vast. David is veel te oud voor een kinderwagen, daarom heeft opa de kinderwagen zo gemaakt dat David erin past.

‘Het wordt tijd om afscheid te nemen.’ Opa kust mama op haar voorhoofd. ‘Moge God je vergezellen op deze reis. Pas goed op jezelf en de kinderen.’

Afscheid nemen? Waarom zegt opa dat? Samuel kijkt van mama naar opa. Wat bedoelt hij? Dan pakt opa Jacob bij de schouders.

‘Jij bent nu de man. Zorg goed voor je moeder, je zus en je broertjes.’

Samuels keel wordt dik. Dit is geen grapje. Zijn grote, sterke opa gaat echt niet mee. Zijn mond wordt droog.

Opa spreidt zijn armen.

‘Waar is mijn lievelingsvoetballer?’

Samuel holt op opa af, maar er is niet genoeg ruimte voor een goede aanloop. Hij slaat zijn armen om opa’s middel, klemt zich vast en duwt zijn gezicht in opa’s trui. Daaruit snuift hij opa’s geur diep op, terwijl hij zijn tranen eraan afveegt.

Opa maakt Samuel voorzichtig los en hurkt voor hem.

‘Kijk, je beer. Die heb ik voor je gered.’

Samuel lacht door zijn tranen heen en pakt hem van opa aan. Van mama moest hij de beer achterlaten, omdat die veel te groot was om mee te nemen.

‘Ik heb hem gevraagd om op je te passen,’ zegt opa. ‘Vertel hem alles wat je meemaakt, zoals je dat aan mij zou vertellen. Ik hoop dat de beer de verhalen voor mij bewaart.’
‘Waarom ga je niet mee, opa?’

‘Een oude boom moet je niet verplanten, Samuel. En wie moet er voor het graf van oma zorgen als ik er niet ben?’
Opa geeft Samuel een kus en dan gaat hij rechtop staan om afscheid te nemen van Sara.

Dan zegt opa: ‘Ga nu maar.’ Hij geeft Sara een zacht zetje in de rug. Ze tilt haar koffer op en pakt met haar vrije hand die van Samuel. Samen sluiten ze als eerste bij de rij aan. Mama en Jacob volgen met de kinderwagen met David erin, op het rekje eronder ligt een grote weekendtas en Samuel draagt een opgerold matras onder zijn arm. Samuel kijkt nog een keer naar opa. Hij drukt zijn beer stevig tegen zich aan.

‘Als het voorbij is, komen we terug, opa!’ fluistert hij in het pluizige oor van de beer. ‘Dat beloof ik!’

De grens

Het is avond als ze eindelijk bij de grens zijn. Niet omdat die zo ver weg was, maar het duurde lang om er te komen. De rij mensen voor hen schoof steeds maar een klein beetje op. De zon zakt en de kleur verdwijnt uit de hemel. Samuels voeten doen zeer en hij heeft dorst. In het land aan de andere kant van het hek is geen oorlog. Maar je komt er niet zomaar in. Jacob staat een eind verderop. Hij is uit de rij gelopen om meer te kunnen zien.

‘Ze doen het hek dicht!’ roept hij. Zijn stem slaat over. Mama legt een hand op Samuels schouder en kijkt naar Sara. Mama kijkt bang.

In de rij voor hen beginnen mensen te schreeuwen en te huilen.

‘Waar gaat het over, wat zeggen ze?’ vraagt mama. Ze gaat op haar tenen staan, knijpt haar ogen samen en tuurt naar voren.

Een oude man draait zich om. ‘Ze laten geen vluchtelingen meer toe.’

Jacob wringt zich tussen de mensen door en neemt de kinderwagen over van mama.

‘We gaan terug!’ roept hij, maar Samuel kan aan Jacobs stem horen dat hij het niet meent. Zijn broer heeft een plan. Dat kan niet anders. Mama, Sara en hij volgen Jacob zonder iets te zeggen.

‘Hier het maisveld in,’ zegt Jakob dan zacht. ‘We lopen door de velden naar het oosten. Ik weet van opa dat daar nog een grensovergang is. Die gaan we proberen.’

Sara blijft staan en kijkt hem aan met opgetrokken wenkbrauwen.

‘Hoe moet dat met de kinderwagen?’

‘We zullen David om de beurt moeten dragen,’ zegt Jacob beslist. ‘Niemand zei dat het makkelijk zou worden.’ Hij geeft het opgerolde matras aan mama.

Sara knijpt haar lippen samen en ze schudt haar hoofd, maar ze begint de riempjes van de kinderwagen los te maken.

David kraait van plezier en slaat met zijn handen om zich heen.

‘Het is niet leuk, David!’ sist Sara. Maar die trekt zich daar niets van aan.

Jacob tilt hem uit de wagen en loopt het maisveld in, met David in zijn armen. Soms is het handig dat hun broer zo mager en klein is. Mama glimlacht verontschuldigend naar Sara als ze met haar vrije hand de tas uit het rekje van de wagen pakt. Dan verdwijnt ze achter Jacob aan tussen de groene planten. Sara snuift, pakt Samuel bij de hand en trekt hem mee. Hij kijkt nog even om naar de kinderwagen. Die ziet er verloren uit, zo in zijn eentje langs de weg. Samuel slikt.

‘Het kan niet anders, opa,’ fluistert hij in het oor van de beer.

Sara loopt zo snel dat het niet makkelijk is om haar bij te houden. Omdat de planten boven Samuels hoofd sluiten, is het hier veel donkerder dan op de weg. De maisstengels staan dicht bij elkaar. Er is bijna geen plek om zijn voeten neer te zetten. Bladeren zwiepen in zijn gezicht. De weg door de mais duurt lang. Er komt geen einde aan. Wat is het veld groot!

‘Bukken!’ Jacobs stem snerpt door de stilte.

Met een ruk staat Sara stil. Ze laat zich zakken en trekt Samuel tegen zich aan. Boven hun hoofden schijnt ineens een fel licht. Het zwaait heen en weer.

‘Zoeklichten,’ fluistert ze. Haar ademhaling gaat snel en Samuel voelt haar hart bonzen.

‘Laag blijven en doorlopen.’ Samuel hoort nu pas hoe dichtbij Jacob is.

‘Ik neem David van je over,’ zegt mama tegen hem. ‘Neem jij de tas.’

En dan gaan ze weer. Langzamer nu. Steeds moeten ze stoppen voor de lichten. David huult. Hij wil niet meer gedragen worden, maar het kan niet anders.

‘Waarom zoeken ze ons?’ vraagt Samuel als ze weer moeten wachten.

‘Misschien gaat het niet om ons,’ zegt mama. ‘Er zijn ook mensen die stiekem spullen over de grens brengen. Dat mag niet.’

‘Of ze zijn bang dat de oorlog ook hun land binnenkomt,’ denkt Samuel hardop.

Mama aait over zijn hoofd. ‘Dat zou ook goed kunnen.’

Als het Sara’s beurt is om David te dragen, komen ze bij het einde van het veld. Sara stapt als eerste tussen de planten vandaan en direct wordt er een schijnwerper op haar gericht. Samuel gaat naast haar staan, legt een hand op haar arm en steekt zijn kin vooruit. Jacob hoeft niet in zijn eentje op iedereen te passen.

De lamp zwaait de andere kant op. Een mannenstem roept iets in een taal die Samuel niet verstaat. Hij knippert met zijn ogen en dan ziet hij het hek. Het is niet ver meer.

‘Lopen maar,’ fluistert mama achter hen. ‘Volgens mij zegt die man dat we mogen komen.’

Samuel trekt aan Sara’s arm. En zo gaan ze met zijn drieën als eersten de grens over, Samuel en Sara; zij met David in haar armen.